

Орчуулгын алдаа, түүний уршиг

Б.Энхбаяр¹⁹ (МУИС, ОУХНУС)

Түлхүүр үг: Орчуулгын алдаа, уршиг, модон орчуулга, дипломат баримт бичгийн орчуулга, орчуулагч

“Орчуулгын алдаа онооны тухайд” гэсэн сэдвээр илтгэл бэлдэж байх явцад орчуулгын оноо сайн талыг ярихаас өмнө өнөөдөр хэтрээд хэтийдээд байгаа орчуулгын алдаа түүнээс гарах хор уршгийн талаар товчхон ч болов ярилцах нь илүү шаардлагатай, чухал ач холбогдолтой гэдгийг ойлгож энэ талаар та бүхэнтэй санал бодлоо хуваалцахаар шийдлээ.

Орчуулгын асуудалд манай гүүш орчуулагчид хэзээнээс шүүмжлэлтэй хандаж алдсан гэсэнээ засаж сайжруулах арга замыг эрэн сүвэгчилсээр ирсний бэлэн жишээ тэртээ 18-р зуунд их хөлгөн судрууд болох Ганжуурын 108 ботийг орчуулсны дараа Данжуурын орчуулгыг эхлэхийн өмнө “Мэргэд гарахын орон нэрт даяг оршвой” хэмээх алдарт толь бичгийг нийтлүүлсэн явдал юм. Ганжуур орчуулах явцад гарсан алдааг залруулах, газар газрын гүүш орчуулагчид харилцан адилгүй нэр томъёо хэрэглэж байсныг жигдлэх зорилгоор энэхүү бүтээлийг гаргажээ.

Дараа дараагийн орчуулагчид, орчуулга судлаачид ч орчуулгын чанар алдаа оноонд анхаарлаа хандуулж үгээ хэлж шүүмжилсээр иржээ. Их эрдэмтэн, орчуулагч Б.Ринчен 1957 онд болсон Монголын зохиолчдын 2-р их хурал дээр “муу орчуулгын харгайгаар ардынхаа хэлийг эвдэх болно, одоо ч эвдэж байна гэдгийг анхааруштай”²⁰ гэж хэлж байсан нь өнөө биеллээ бүрэн олоод байна.

Бидний хөндөж буй орчуулгын алдаа, модон чанаргүй орчуулга харамсалтай нь бүхий л салбарт элбэгших боллоо. Энэ удаагийн илтгэлээр судалгаа хийдгийн хувьд нийгэм улс төр, тэр дундаа олон улсын харилцаа, гадаад бодлогын асуудлаарх ном өгүүлэл, баримт бичиг дэх алдаа болон энэ салбарын бакалаврын түвшний төгсөх ангийн оюутнуудын гаргадаг нийтлэг алдаанд анализ хийж түүнээс гарч буй уршгийг хөндөх оролдлого хийлээ.

Аливаа орчуулга түүний дотор олон улсын харилцаа, дипломат баримт бичгийн орчуулга нь тухайн улсын гадаад бодлогын нүүр царай, бусад улс орон, олон улсын байгууллагуудтай харьцах гүүр болж байдгаараа бичлэг, найруулга, үг сонголт, хэлний хэм хэмжээ, мэдрэмж зэрэг үзүүлэлтүүдийг дээд зэргээр баримталж туйлын хариуцлагатай, чамбай ажиллахыг орчуулагчдаас шаарддаг

Дипломат баримт бичгийг боловсруулах болон орчуулахад хуумгай хандаж алдаа гаргавал улс хоорондын харилцаанд ч сөрөг үр дагавар авчрах уршигтай. “Тиймээс энэ

19 МУИС-ийн ОУХНУС, профессор, доктор

20 “Орчуулгын онол практикийн тулгамдсан асуудлууд”, илтгэл өгүүллйн эмхтгэл, УБ, 2007, 114 -р тал.

төрлийн баримт бичгийн утга товч тодорхой, үг хэллэг нь элдэв хэтрүүлэггүй, агуулах санаа бүр нь урьд өгүүлснээс урган гарсан, гарцаагүй баримт нотолгоо, үндэслэл, үнэмшилтэй маш хянуур үйлдэгдсэн байхаас гадна сэтгэлийн хөдлөл, ундууцлаа шууд илэрхийлэхгүй, туйлын нухацтай боловсруулах шаардлагатай. Баримт бичгийн үг хэллэг нь бичгийн соёл, шинжлэх ухааны эш үндэслэлтэй байх ёстой бөгөөд баримт бичгийг тэрлэгч нь үндэснийхээ эх хэл, бичиг, олон улсын түгээмэл хэл бичгийг өндөр түвшинд төгс сайн эзэмшсэн байх учиртай.”²¹

Иймд тухайн орчуулгыг эх хэл, орчуулга хийж буй гадаад хэлний өндөр түвшний мэдлэгтэйн зэрэгцээ олон улсын харилцааны салбарт мэргэшсэн хүн хийх ёстой.

Харамсалтай нь, өнөө цагийн орчуулгын алдаа болон эмзэг асуудлууд нийгэм улс төрийн салбар, тэр дундаа олон улсын харилцаатай холбоотой орчуулгад ч гарсаар байгаа нь энэ чиглэлийн орчуулгыг харьцуулан үзэхэд харагдаж байна

Монгол, англи хоёр хэлний орчуулгын хувьд гаргадаг нийтлэг алдааг хэдэн үндэслэлээр авч үзье. Үүнд:

1. Үйлших, нэрших хандлагаас үүдсэн алдаа
2. Үйл үгийн идэвхтэй, идэвхгүй хэвээс үүдэлтэй алдаа
3. Нэр үгийн нэг болон олон тооноос үүдэлтэй алдаа
4. Өгүүлбэр дэх үгсийн байршил, дарааллаас үүдсэн алдаа зэрэг болно. Эдгээрийг дэлгэрүүлэн жишээгээр авч үзвэл:

1. Үйл үг – нэр үгээс үүдэлтэй алдаа, түүний уршиг

Англи, орос зэрэг Энэтхэг Европ гарлын хэлэнд нэрших хандлага элбэг тохиолддог бол монгол хэлэнд үйлших хандлага зонхилдгийг нэрт орчуулагч асан Д.Чойжил, гүүш орчуулагч, доктор Г.Аким нар нэгэнтээ тодорхойлжээ. Үйл үг монгол хэлний амин сүнс гэсэн гүүш, орчуулагч Г.Аким гуайн санааг нэрт орчуулагч асан Д.Чойжил гуай нээлтийн чанартай чухал санаа гээд сонирхолтой жишээгээр баталсан байдаг. Энэ нь: “Би од харвалтаар төрсөн болохоор од харвалтаар буцна” гэснийг “Би од харвахад төрсөн болохоор од харвахад буцна”²² гэх нь зүйтэй гэжээ.

Үүн лугаа алдаа нийгэм, улс төр болоод дипломат баримт бичгийн орчуулгад ч нэвтэрчээ. Тухайлбал, “...development of economic relations...” гэснийг “эдийн засгийн харилцааны хөгжил...” гэж орчуулах нь элбэг. Зүй нь “эдийн засгийн харилцааг хөгжүүлэх нь...” гэж үйлшүүлэх байж. “to give full credence...” гэснийг “бүрэн итгэмжлэл өгөх...” хэмээн үгчилжээ. Дээр дурдсан орчуулагчдын үзэж байгаагаар ч, монгол хэлний найрлага зүй, хэм хэмжээ талаасаа ч “бүрэн итгэх” эс бөгөөс “бүрэн итгэл хүлээлгэх” гэх маягаар

21 Ю.Сандаг. “Дипломат баримт бичиг тэдгээрийн түгээмэл хэлбэр”, УБ, 2011, 5-р тал.

22 Д.Чойжил. “Орчуулагчийн жаргал, зовлон”, УБ, 2005, 48-р тал.

орчуулсан бол илүү тохирсон, сонсголонтой орчуулга болох байж. “Oil countries..” гэсэн санааг оюутнууд шууд “нефтьийн орнууд” гэж буулгадаг. Энд “нефть импортлогч” эсвэл “нефть олзворлогч орнууд” гэх мэтээр тодруулах шаардлагатай. Түүнчлэн “I am confident that the conference will make its contribution to this noble cause.” гэсэн өгүүлбэрийн гол өгүүлбэрийн өгүүлэхүүнийг тэр хэвээр эв “Би итгэлтэй байна...” гэж хөрвүүлэх нь нийтлэг үзэгдэл. Үүнийг “Би итгэж байна...” гээд л заншмаар байгаа юм.

Хоёр хэлний энэхүү онцлогийг үл харгалзан орчуулсаар байтал ийм маягийн хэллэг хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, эрхтэн дархтан, нийт хүмүүсийн хэрэглээ болж хэвшсэн нь монгол хэлний яруу тансаг найрлагыг эвдэж буй нэг төрлийн уршиг юм. Тухайлбал, үндэсний болон арилжааны телевизийн олон сувгийн мэдээгээр “Хойд Солонгос Японы тэнгисийн зүг пуужингийн харвалт хийсэн”, “сэтгэл ханамж өгөх...”, “буудалцаан гарах”, “хүйтрэлт явагдах”, “хаваржилт явагдах”, “ мал төллөлт явагдах”, “туршилт хийгдэх”, “гулсалт болох” гэх мэтээр ярих нь хэвийн үзэгдэл болсноор үзэгч сонсогчид ч анзаарахаа больж эх хэлээ хэдийнэ эвдэж амжжээ гэхэд хэтрүүлэг болохгүй.

2. Идэвхтэй – идэвхгүй хэвийн хэрэглээ, түүнээс гарах уршиг

Европ зүгийн тэр дундаа, англи хэлэнд үйл үгийн идэвхгүй хэв зонхилдог бол монгол хэлэнд идэвхтэй хэв зонхилдог байна. Англи хэлэнд өгүүлбэрийн үйлийн эзнийг тодотгох нь онц шаардлагагүй зөвхөн тухайн үйлдэл үйл явдал хэдийд хаа болсныг өгүүлэх зорилготойгоор болон эсвэл үйлийн эзнийг шууд бус тусагдахууны хэлбэрээр илэрхийлдэг. Үүнийг анхаарч орчуулаагүйгээс монгол хэлний найруулга зүйн хувьд тохиромжгүй, сонсголонгүй өгүүлбэр буудаг. “A conference organized by UN...: “НҮБ-ээр зохион байгуулагдсан хурал...” гэх жишээтэй. Монгол, англи хоёр хэлний орчуулгад тохиолддог үндсэн алдаа яах аргагүй энэ мөн. “Issues related to foreign investment have been touched upon.” “Гадаадын хөрөнгө оруулалттай холбоотой асуудлууд хөндөгджээ.” Зүй нь “хурлаар гадаадын хөрөнгө оруулалттай холбоотой асуудлуудыг хөнджээ” гэх жишээтэй.

Харамсалтай нь энэ хэлбэрийн алдаа өнөөдөр хэтийдээд ийм маягаар ярьж бичих нь бүр хэвшил боллоо гэхэд болохоор байна. Үүнийг буруу орчуулгын бас нэг уршиг гэж үзэж болно. Мөнөөх л телевизүүдийн мэдээгээр “Киви хамтлагийн концерт ...сарын...өдрүүдэд тоглогдоно”, “Ажил зохион байгуулагдлаа.”, “Ахмад америк Хятадад танилцуулагдлаа.”, “Шүлэг яруу найраг нь орос, англи, франц, хятад хэлээр орчуулагдан нийтлэгдлээ.” гэх мэтээр ярих юм.

3. Нэр үгийн нэг болон олон тооны орчуулгын алдаа, уршиг

Англи, орос хэлэнд байх нэр үгийн олон тоог тэр хэвээр буулгах нь монгол хэлний найруулга зүйд мөн тохирохгүй. Өрнө зүгийн хэлэнд олон тоо ихээр хэрэглэдэг бөгөөд хэлний онцлогоос нь шалтгаалан хос зүйлийг зайлшгүй олон тоогоор илэрхийлдэг. Харин монгол хэлэнд нүд, чих, оймс, гутал гэх мэтээр нэг тоогоор л илэрхийлнэ Үүнээс гадна

нэр үгийн өмнө олон тоо заасан “бусад, зарим, ихэнх, хэдэн” буюу “some, many, few” зэрэг үгс байгаа тохиолдолд олон тооны –үүд, -ууд дагавар давхар хэрэглэх шаардлагагүй. Гэтэл энэ төрлийн алдааг эхлэн суралцагч байтугай туршлагатай орчуулагчид ч гаргасаар “худал юмыг мянга яривал үнэн болдог” гэдэг шиг болтлоо дасаж анзаарахаа больжээ

Олон улсын харилцаа, дипломат баримт бичгийн орчуулгын дадал хичээлийн явцад “achievements”, “efforts” зэрэг нэр үгс байнга тааралддаг, тэр бүхэнд оюутнууд шууд олон тоогоор нь “ололт амжилтууд”, “хүчин чармайлтууд”, удирдлагууд гэх зэргээр орчуулдаг. Гэтэл энэ алдаа мөн л даамжран нийтээр хэрэглэдэг ердийн хэллэг болоод удаж байгаа бөгөөд бид ч үүнээ алдаа гэж үзэхээргүй болтлоо дасжээ. Some students - зарим оюутнууд, many books - олон номууд, most of teachers - ихэнх багш нар гэх зэргээр орчуулдаг нь энгийн зүйл. Уг нь “зарим оюутан”, “олон ном”, “ихэнх багш” гэж олон тооны дагавар давхардуулалгүйгээр буулгах нь зүйтэй.

4. Өгүүлбэр дэх үгийн шууд дараалал

Монгол хэлнээс англи хэл рүү хөрвүүлэх явцад их гаргадаг алдаа. Бидний энд авч үзэж буй чиглэл буюу албан бичгийн орчуулгад зарим үед англи хэлний угтваруудыг нэг өгүүлбэрт давтан хэрэглэхээс зайлсхийж энэ аргаар орчуулдаг. Ер нь гадны хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл үзэхэд угтвар, артикль буюу ялгац гишүүдийг орхидог жишигтэй. Жишээ нь: “ноот бичгийн төсөл” гэснийг англи руу “A draft of note” гэж орчуулаад байх шаардлагагүй, “a draft note” гэхэд л болно. “Хотын гудамж” гэдгийг “street of town” гэлгүйгээр “town street” гэж үгийн шууд дэс дарааллын зарчмыг баримтлан орчуулах нь зүйтэй. Дараах жишээг харъя: “Монгол улсын их сургуулийн Олон улсын харилцааны сургуулийн Олон улсын харилцааны тэнхмийн эрхлэгч” гэсэн хаягийг “Head of Department of International Relations of School of Foreign Service of National University of Mongolia” гэж монгол хэлний харъяалахын тийн ялгалын дагаврыг англи хэлний “of” угтвараар орлуулаад байвал ямар орчуулга болох вэ. Дээр өгүүлсэнчлэн англи хэлээрх албан бичгийн хэл, хаяг, гарчиг зэрэгт ялгац гишүүн болон зарим угтварыг орхиж тухайн хэлнийхээ хэм хэмжээнд нийцүүлэн үгийн шууд дэс дарааллыг баримтлах нь тохиромжтой. Хаяг болон гарчгийн хувьд дараах байдлаар таслалаар зааглан шууд дэс дарааллаар орчуулах нь зүйтэй. “Head, International Relations’ Department, School of Foreign Service, National University of Mongolia”

Мөн өгүүлбэр дэх үгсийн дарааллын хувьд гаргадаг бас нэгэн нийтлэг алдаа бол тэмдэг нэр буюу тодотгол гишүүдийн дарааллыг буруу байрлуулж орчуулах явдал юм. Монгол улсын Их хурлын дарга асан Ц.Нямдоржоос Канад улсын Сенатын дарга болон Нийтийн танхимын дарга нарт 2007 онд илгээсэн нэгэн захидалд: Энэ завшааныг ашиглан Эрхэмсэг ноёдод эрүүл энх, аз жаргал, найрсаг Канадын ард түмэнд хөгжил цэцэглэлийн ерөөл дэвшүүлье” гэсэн өгүүлбэрийн доогуур нь зурсан хэсгийг уншвал Хойд Солонгос,

Өмнөд Солонгос гэдэгтэй агаар нэгэн ойлгогдохоор байна. Өөрөөр хэлбэл найрсаг ба найрсаг бус Канад гэсэн хоёр өөр улс байх нээ. Дараах жишээг харъя: “many national, regional and international fora...” Энд “fora” гэсэн үгийн тодотголуудыг монгол хэл рүү буулгахад “many” гэсэн үгийн байршлыг сольж нэр үгийнхээ өмнө авчрах хэрэгтэй. “үндэсний, бүс нутгийн болоод олон улсын олон хурал чуулган” Мөн үүнтэй адилаар “long standing political and economic relations” гэхэд “улс төр, эдийн засгийн урт хугацааны харилцаа” хэмээн “урт хугацааны” гэсэн тэмдэг нэрийн байрыг солих шаардлагатай болно. “common strategic interests” – “стратегийн нийтлэг ашиг сонирхол” г.м.

Дээр өгүүлсэн зүйлс үндсэндээ хоёр хэлний найруулга зүйтэй холбоотой бөгөөд ингэж үгийн дарааллыг буруу байрлуулах нь монгол, англи хэлний аль алины найрлага, хэм хэмжээг алдагдуулах уршигтай.

Монгол, англи хоёр хэлний онцлогоос үүдэн гардаг дээрх алдаанаас гадна аливаа хоёр хэлний орчуулгад гардаг алдаа ч энэ хоёр хэлний орчуулгад давтагдаж байна. Үүнд:

-Үг буруу оноох болон сонгох

-Түвэг, бэрхшээлтэй санаа болон өгүүлбэрийг хаях

-Дүрмийн алдаа гаргах гэх мэт.

5. Үг буруу сонгосон буюу оноосон алдаа

Энэ нь орчуулгын практикт их гардаг алдаа юм. “Mr”, болон “Mrs” гэсэн үгсийг “ноён, хатан” гэж орчуулах нь хир оновчтой вэ гэсэн санааг хинди болон англи хэлний орчуулагч, гүүш, Соёлын гавъяат зүтгэлтэн Ж.Гэндэндарам²³ дэвшүүлснийг ч бодууштай. Мөн тэрээр “disarmament” гэдэг үгийг “зэвсэг хураах” гэж орчуулсныг буруу гэжээ. Үнэхээр ч англи хэлний “dis” гэсэн префикс эсрэг буюу үгүйсгэсэн утга заадаг. Гэтэл зэвсэг хураах гэхэд эсрэг утга байх нь байтугай Ж.Гэндэндарам гуайн тайлбарласныг ухаж ойлговол “хөрөнгө хураах”, “хөөг хураах” гэдэг шиг зэвсгийг бүр арвижуулан хураах гэсэн санаа илэрхийлээд байгаа бусуу. Уул нь “зэвсэггүйжүүлэх” гэж орчуулсан бол англи үгийн эх санаа нь илүү оновчтой буух байж. Монгол улсын “Гадаад бодлогын үзэл баримтлал”-д /1994 оны/ “бодит байдалд тулгуурласан гадаад бодлого...” гэдгийг “a foreign policy based on realism” гэж орчуулжээ. “зм”-үүд угтаа онол сургаал байдаг учир “Based on reality” гэж орчуулсан бол зөв байж. Түүнчлэн дипломат баримт бичгийн орчуулгын нэгэн сурах бичигт “Mr. Trevor Hughes, Counsellor will be in charge of the Embassy in the capacity of Charged’ Affairs a.i (ad interium)” – өгүүлбэрийн өгүүлэгдэхүүн гишүүнийг “Ноён консул Тревор Хугос...” хэмээн орчуулжээ. “Counsellor” гэсэн үгийн монгол хувилбар бэлхнээ “Зөвлөх” буюу “Элчин Зөвлөх” гэж үг байна. Энд орлуулсан “консул” гэдэг бол тэс өөр ойлголт, дипломат албанд гүйцэтгэх үүрэг, зэрэг дэвийн хувьд зөвлөхөөс доогуур зиндааны албан тушаал юм.

23 “Орчуулгын онол практикийн тулгамдсан асуудлууд”, илтгэл өгүүллэйн эмхтгэл. УБ, 2007, 131-р тал.

6. Орчуулахад бэрхшээлтэй буюу хүнд өгүүлбэр санааг орхих

Дээр дурдсан “Гадаад бодлогын үзэл баримтлал”-д *“In line with trends of advancing human society, in particular with requirements of economic and technological progress, the nations of the world are drawing closer together, and conditions for enhancing their relationship are taking shape.”* гэсэн англи өгүүлбэрийн монгол орчуулга нь *“Хэдийгээр дэлхийн улс гүрнүүд нийгмийн хөгжлийн жам ёсоор, түүний дотор эдийн засаг, технологийн хөгжлийн шаардлагаар ойртож, харилцан уялдаа холбоогоо бэхжүүлэх нөхцөл бүрэлдэж байгаа боловч улс орнуудын шашин, үндэстэн хоорондын зөрчил нэмэгдэж үндсэрхэг үзэл газар авч, бүс нутгийн хэмжээнд болон тодорхой улс орны дотор зөрчил, мөргөлдөөн гарах магадлал багасахгүй байна.”* гэжээ. Өөрөөр хэлбэл англи хувилбарт *“Хэдийгээр..... улс орнуудын шашин, үндэстэн хоорондын зөрчил нэмэгдэж үндсэрхэг үзэл газар авч, бүс нутгийн хэмжээнд болон тодорхой улс орны дотор зөрчил, мөргөлдөөн гарах магадлал багасахгүй байна.”* гэсэн бүхэл бүтэн санааг хаян орчуулжээ. Монгол улсын гадаад бодлогын тулгуур баримт бичигт орчуулгын онолын үндсэн зарчим болох үнэн зөвийн зарчмыг ийнхүү бүдүүлгээр зоригтой зөрчиж үг буруу оноосон, санаа орхигдуулсан зэрэг алдаа гаргасан нь туйлын харамсалтайгаар барахгүй гэмт үйлдэл гэхээр болжээ. Миний бие дээрх баримт бичгийн монгол, англи хоёр эхийг тулган үзэж анализ хийсэн бөгөөд энэхүү богино өгүүлэлд сунжруулахгүйн үүднээс цөөхөн хэдэн жишээ авсан нь энэ. Үүнээс үзэхэд Монгол улс ийм алдаа бүхий баримт бичгийг 20 гаруй жилийн хугацаанд тулгуур баримтаа болгон ашигласан болж байна уу.

7. Дүрмийн алдаа

Мөнхүү “Гадаад бодлогын үзэл баримтлал”-аас авсан нэгэн жишээг үзвэл: **“forming with influential countries in the region and in the world a network of relationships based on the interdependence of political, economic and other interests.”** гэсэн нийлмэл өгүүлбэрийн энээхэн хэсэгт уг нь “forming” гэсний араас түүнд хамаарч буй шууд тусагдахуун “a network” гэсэн үгийг оруулж “forming a network of relationships based on the... with influential countries in the region and in the world” хэмээн орчуулсан бол ийм дүрмийн алдаа гарахгүй байх байсан. Түүнчлэн тэнд “олон улсын тавцанд” гэдгийн “in the international arena” хэмээн орчуулжээ. Зүй нь “in” – ийн оронд “at” буюу “on” угтваруудын аль нэгийг сонгосон бол оновчтой байх байсан. Ер нь англи хэлний угтваруудын хувьд тухайн угтварыг хэзээ, ямар тохиолдолд хэрэглэхийг тэр болгон дүрэмлэн заадаггүй тул энэ хэлийг эхлэн суралцагсад түвэг бэрхшээл учруулдаг. Гэвч орчуулга хийх хэмжээний хэлний мэдлэг эзэмшсэн хүнд энэ нь хүндрэл огтхон ч бишээ.

Ийм төрлийн алдаа нь яваа яваандаа эх хэлээ эвдэх, олон улсын харилцаанд үл ойлголцол гарах болон нийгэм улс төрийн чухал асуудлаар буруу ойлголт өгөх зэрэг уршигт хүргэх бусуу.

Алдаатай буруу орчуулга ихэсч буйн үндсэн шалтгаан нь нэн түрүүн орчуулагчтай холбоотой нь ойлгомжтой. Орчуулагч хүнд тавигддаг наад захын гурван шаардлагыг огт хангаагүй хүмүүс орчуулга хийж байна гэж үзэж байна. Үүнд:

-Орчуулагчид эх хэлээ мэдэхгүй байна. Тэдний ихэнх нь эх хэлээрээ найруулан бичих нь бүү хэл, зөв бичих чадваргүйгээс гадна үгийн баялаг муутай байна.

-Орчуулагчдын тухайн гадаад хэлний мэдлэг шаардлагын хэмжээнд хүрээгүй буюу албан бичгийн хэл эзэмшээгүй байна.

-Тухайн салбарын буюу орчуулж буй зүйлийн талаарх мэдлэг хомс буюу огт байхгүй.

Эдгээрээс гадна орчуулгын онолын талаар төсөөлөл байхгүй, энэ талын ном зохиол уншдаггүй, сонирхдоггүй, зөвхөн гадаад хэлний төсөрхөн мэдлэгтээ тулгуурлан орчуулга хийгсэд олширсон нь орчуулгын бүхий л салбарт, тэр дундаа, олон улсын харилцаа дипломат баримт бичгийн орчуулгад ч харагдаж байна.

Эцэст нь дүгнэхэд:

-Монгол улсын гадаад харилцаа өргөжин тэлж зөвхөн улс төрийн төдийгүй, эдийн засаг, соёл, шинжлэх ухааны зэрэг бүхий л салбарт хамтын ажиллагаа хөгжсөнөөр олон улсын түгээмэл хэл - англи хэлний хэрэгцээ түрэн орж ирж зарим байгууллага, компани төслийн хэмжээнд бичиг баримтаа хөтлөх албан ёсны хэл нь болжээ.

- Үүнтэй уялдан англи хэлний нөлөөнд хэт автаж эх хэл рүүгээ хөрвүүлж болохоор үгс, нэр томъёог тэр хэвээр нь хэрэглэх, мөн англи хэлний хэм хэмжээ найрлагад автаж монгол хэлнийхээ онцлог, найрлага зүйг үл харгалзсан үгчилсэн, модон орчуулга давамгайлах болжээ.

- Алдаа бүхий буруу орчуулга нь яв явсаар монгол хэлний яруу тансаг найруулга, хэм хэмжээг алдагдуулан эвдэж эх хэлээрээ ярьж бичихдээ ч хиймэл зохиомол үг хэллэг хэрэглэн төрөлх хэлээ үгүй хийхэд хүрэх уршиг аюул дагуулж байна.

Summary

In the paper, issues related to incorrect translation are highlighted, by the author, on the basis of examples of diplomatic documents. The author tries to explain main errors made by translators in seven ways due to distinction between Mongolian and English languages, as they are from completely different families. As the author considers, some factors as strong influence of English language in Mongolia and insufficient knowledge of both tongue and foreign languages by translators cause the main topic touched upon here. Bottom of Form

Ашигласан хэрэглэгдэхүүн:

1. Монгол улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлал. 1994.
2. Р.Гүрбазар."Орчуулгын онол дадлагын үндэс", УБ, 1996.
3. "Орчуулгын онол практикийн тулгамдсан асуудлууд" ОУХС-ийн ДОТ-ээс эрхлэн гаргадаг эмхтгэл, УБ, 2007
4. "Орчуулах эрдэм-1" мөн эмхтгэл, УБ, 2009
5. Орчуулах эрдэм-2" мөн эмхтгэл, УБ, 2010
6. Орчуулах эрдэм-3" мөн эмхтгэл, УБ, 2011
7. Орчуулах эрдэм-4" мөн эмхтгэл, УБ, 2012
8. Ю.Сандаг."Дипломат баримт бичиг тэдгээрийн түгээмэл хэлбэр", УБ, 2011.
9. Д.Цолмон."Дипломат ёс горим, ёслол, баримт бичиг", УБ, 2010.
10. Б.Энхбаяр."Англи, монгол орчуулгын зарим асуудалд" "Орчуулгын онол практикийн тулгамдсан асуудлууд" эмхтгэл, УБ, 2007, 107-112-р тал
11. Б.Энхбаяр."Монголын орчуулгын онол судалгааны асуудлын тухайд" Орчуулах эрдэм-3" эмхтгэл, УБ, 2011, 245-250-р тал.
12. Б.Энхбаяр. "Дипломат баримт бичгийн орчуулгын тухайд", "Орчуулах эрдэм-IX" илтгэл өгүүллийн эмхтгэл, УБ, 2013, 57-62 -р тал.